ANDIJON VILOYATI BULOQBOSHI TUMANIDA 2021-2023 YILLARDA AMALGA OSHIRILGAN TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISH JARAYONI

Tursunboyev Anvarjon

Ikramov Alimardon

Nodiriv Dilshodbek

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti

" Moliya" fakulteti 82-guruh talabalari

Annotatsiya:Ushbu maqolada Andijon viloyati Buloqboshi tumani tashabbusli byudjetlashtirish loyihalari doirasida ayrim tahliliy masalalar bayon qilinadi. Jumladan, tashabbusli byudjetlashtirish uchun yo'naltirilgan mablag'lar, amalga oshirilgan loyihalar, fuqarolar tashabbusli jamg'armasi mablag'lari shakillanish manbalari va amalga oshirilgan loyihalar tahlilini ko'rib chiqamiz.

Kalit so'zlar: Tashabbusli byudjet, taklif bildirish, mablag' ajratish, moderizatsiya, g'olib loyihani aniqlash, ovoz berish, pudrachini tanlash, shartnoma tuzish, qoldiq mablaglar, erkin qoldiq mablag'lar, tuman byudjeti, hisobot davri qoldiq mablaglar, erkin qoldiq mablag'lar, tuman byudjeti, hisobot davri, mablag', taklif bildirish

So'nggi yillarda O'zbekiston respublikasining barcha xududlarida jamoatchilik fikri asosida tashabusli byudjetlashtirish jarayoni yuqori darajada amalga oshirilib yildan – yilga takomillashtirilib kelinmoqda.Ushbu maqolada Andijon viloyati Buloqboshi tumani tashabbusli byudjetda ishtirokini va amalga oshirilgan ishlarni tahlil qilamiz.

Andijon viloyati Buloqboshi tumani tashabbusli byudjetlashtirish uchun 2021-2023-yillarda yo'naltirilgan mablag'larni ko'rishimiz mumkin.

Andijon viloyati Buloqboshi tumani tashabbusli byudjetlashtirish uchun yo'naltirilgan mablag'lar miqdori[1]

1 jadval

(ming so'mda)

T/r	Ko'rsatkich nomi	2021-yil	2022-yil	2023-yil
1.	Yil boshiga qoldiq	0	293 257	234 493
2.	Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar	1 531 502.0	8 156 680	11 253 635.6
3.	"Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan mablag'lar	1 262 500.0	8 415 000	10 645 000.0
3.1.	Bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan moliyalashtirilgan mablag'lar	1 233 244.9	7 284 802.2	9 863 990.3
3.2.	Hisobvaraqlardagi qoldiq mablag'lar	5000	1 130 197.8	781 009.7
4.	"Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"da qoldiq mablag'lar	293 257.1	0.0	843 128.7

Ushbu (1-jadvalda) jadvalda Andijon viloyati Buloqboshi tumani tashabbusli budjetlashtirish uchun yo'naltirilgan mablag'lar yillar kesimida qay tartibda taqsimlanganligi va sarflanganini ko'rishimiz mumkin. Bundan ko'rishimiz mumkunki 2021-yilda yil boshidagi qoldiq 0 so'mni tashkil etgan. 2022-yilda esa 293 257 so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 234 493 so'mni

[1] https://openbudget.uz/boards/reports

tashkil etgan. Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar 2021-yilda 1 531 502.0 so'mni tashkil qilgan, 2022-yilda esa 8 156 680 so'mni tashkil etgan., 2023-yilda bu 10 645 000 so'mni tashkil etgan. Bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan moliyalashtirilgan mablag'lar 2021-yilda 1 233 244.9 so'mni, 2022-yilda 7 284 802.2 so'mni, 2023-yilda esa 9 863 990.3 so'mni tashkil qilgan. Hisobvaraqlardagi qoldiq 2021-yilda 5000 so'm, 2022-yilda 1 130 197.8 so'm, 2023-yilda 781 009.7 so`m qoldiq summa qolgan. "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"da qoldiq mablag' 2021-yilda 293 257.1 so'm , 2022-yilda 0 so'mni, 2023-yilda esa 843 128.7 so'mni tashkil etgan

2-jadval

Andijon viloyati Buloqboshi tumani tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan tadbirlar[2]

(ming so'm)

T/r	Tadbirlar nomi	Moliyalashtirilgan takliflar soni			Sarflangan mablag'lar (ming so'mda)		
		2021-yil	2022-yil	2023-yil	2021-yil	2022-yil	2023-yil
Jami		**3**	**9**		**1 238 244.9**	**8 415 000**	**10 645 000**
1.	Hududiy ichki yo'llar	2.0	7.0	5	1 088 244.9	6 375 000	6 345 000

[2] https://openbudget.uz/boards/reports

2.	Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash	1.0	1.0	3	150 000	1 200 000	2 400 000
3.	Maktabgacha ta'lim muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	0	0	0	0	0	0
4.	Sog'liqni saqlash muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	0	0	1	0	0	1 200 000
5.	Boshqa ijtimoiy soha muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	0	1.0	1	0	840 000	700 000
6.	Ichimlik suvi ta'minotini yaxshilash	0	0	0	0	0	0
7.	Ko'cha chiroqlarini o'rnatish tadbirlari	0	0	0	0	0	0
8.	Hududlarni tartibga keltirish (obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish)	0	0	0	0	0	0
9.	Boshqa tadbirlar	0	0	0	0	0	0

Yuqoridagi jadvalda esa Andijom viloyati Buloqboshi tumanining tumanga tashabbusli byudjet loyihasi uchun ajratilgan mablag'lar keltirilgan. Mablag'lar tumanning ichki yo'llarini tamirlash yoki qaytadan rekonstruksiya qilish, obodonlashtirish, maktab, maktabgacha ta'lim muasasalarining moddiy texnik bazasini

rivojlantirishga va ularni tamirlash uchun sarflangan. Fuqarolar tomonidan kelib tushgan loyihalarga jami “Fuqarolar tashabbusi jamg‘armasi”dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun jami 2021-yilda **1 238 244.9** ming so’m yo’naltirilgan bo’lsaushbu ko’rsatkich 2022-yilda 8 415 000 ni tashkil etgan bo’lib, 2023-yilda bu ko’rsatkich 10 645 000 so’mga oshgan. Jadvaldan ko’rinib turibdiki hisobvaraqlarda qoldiqlar mavjud emas bu esa tumanga yo’naltirilgan mablag’lar maqsadli sarflanganini va buni oshirib borish zarurligini anglatadi.

3-jadval

Andijon viloyati Buloqboshi tumanida fuqarolar tashabbusli jamg’armasi mablag’larining shakllanish manbalari[3]

Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi mablag'larini shakllantirish manbalari		**2021-yil**	**2022-yil**	**2023-yil**
Tuman mahalliy budjeti tasdiqlangan umumiy xarajatlarning 5 foiz qismi miqdorida ajratilgan mabag'lar		**0**	**7 167 100.0**	**8 912 010.0**
Mahalliy budjetining yil boshiga shakllangan Erkin qoldiq mablag'lari		**0**		
Tuman mahalliy budjeti qo'shimcha manbalarning 30 fozi miqdorida ajratiladigan mablag'lar		**185 502.0**	**989 580.0**	**2 341 625.6**
Shu	Erkin qoldiq mablag'lari	**0**	**66 889.0**	**310 223.0**

[3] https://openbudget.uz/boards/reports

jumladan	Daromadlarning hisobot choraklari yakunlari bo'yicha aniqlanadigan prognozdan oshirib bajarilgan qismi	**185 502.0**	**922 691.0**	**338 997.0**
	Iqtisod qilingan mablag'lar	**0**	**0**	**0**
Jami ajratiladigan mablag'lar		**185 502.0**	**8 156 680.**	**11 253 635 .6**

(ming so’m)

Tuman mahalliy budjeti tasdiqlangan umumiy xarajatlarning 5 foiz qismi miqdorida ajratilgan mabag'lar, 2022-yil 7 167 100.0 so’mni, 2023-yilda bu ko’rsatkich 8 912 010.0 so’mni tashkil qildi. Bundan ko’rinib turibdiki 2023-yil 2022-yilga nisbatan tuman mahalliy byudjeti tasdiqlangan umumiy xarajatlarning 5 foizi qismi miqdorida ajratilgan mablag’lar 1.9% ga oshganligini ko’rishimiz mumkin.

Tuman mahalliy byudjeti qo'shimcha manbalarning 30 fozi miqdorida ajratiladigan mablag'lar 2022-yil 989 580.0 so’mni tashkil qilgan, 2023-yil 2 341 625.6 so’mga yetgan. Bu ko’rsatkich 2023-yil, 2022-yilga nisbatan 57.7% ga oshgan.

Erkin qoldiq mablag'lari 2022-yil 1-chorakda 66 889.0 so’mni, 2023-yil 310 223.0so’mni tashkil qilganligini ko’rishimiz mumkin. 2023-yil, 2022-yilga nisbatan 78.4% ga oshgan.Daromadlarning hisobot choraklari yakunlari bo'yicha aniqlanadigan prognozdan oshirib bajarilgan qismi, 2022-yil 922 691.0 so’m, 2023-yil 338 997.0 so’mni tashkil qilgan,tahlildan ko’rinib turibdiki 2022-yilga nisbatan 2023-yilda daromadlarning hisobot choraklari yakunlari bo'yicha 63.2% kam bo’lgan

4-jadval

Andijon viloyati Buloqboshi tumani tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan loyihalar tarkibi

(ming so'm)

T/r	Tadbirning qisqacha mazmuni (sohasi)	Jami to'plagan ovozlar soni	Shu jumladan			Moliyalashtirish uchun ajratilgan mablag' miqdori
			onlayn ovozlar	oflayn ovozlar	SMS orqali ovozlar	
2021-yilda						
1.	Ichki yo'llari ta'mirlash	1235.0	31.0	192.0	1012.0	122 500
2.	Ichki yo'llari ta'mirlash	758.0	3.0	297.0	458.0	990 000
3.	Umum ta'lim maktablarini joriy tamirlash	134.0	1.0	0.0	133.0	150 000
2022-yilda						
1.	Ichki yo'llari tamirlash Barlos MFY	2149.0	81.0	0.0	2068.0	950 000.0
2.	Ichki yo'llari tamirlash Boymahalla MFY	1938.0	5.0	0.0	1933.0	900 000

3.	Ichki yo’llari tamirlash Xontepa MFY	1714.0	32.0	0.0	1682.0	615 000
4.	Ichki yo’llari tamirlash Uchko’cha MFY	1373.0	4.0	0.0	1369.0	850 000
5.	Ichki yo’llari tamirlash Toshqochiq MFY	1170.0	2.0	0.0	1168.0	660 000
6.	Ichki yo’llari tamirlash Buyukturon MFY	2909.0	0.0	0.0	2909.0	1 200 000
7.	14-bolalalar musiqa va san’at maktabining joriy tamirlash	2548.0	0.0	0.0	2548.0	840 000
8.	19-umuta’lim maktabinig joriy tamirlash	2500.0	0.0	0.0	2500.0	1 200 000
9.	Ichki yo’llari tamirlash Toshqochiq MFY	2361.0	0.0	0.0	2361.0	1 200 000
2023-yilda						
1.	“Buyuk Turon“ MFY eski Nullarita xamda 3-maktab trotuariga 4 Km asfalt qoplamasi yotqizish	5342.0	5342.0	0.0	0.0	1 200 000.0
2.	Buloqboshi tuman tibbiyot birlashmasiga qarashli zararsizlantirsh bo’limini(PS STERILIZATSIYA QILISHI BO’LIMI) ta’mirlash va	4492.0	4492.0	0.0	0.0	1 200 000

	jihozlash. Bino hozirgi holati ma'nan eskirgan. YANGI qurilish kerak bo'Igan bino 2 qavat 24x12 holatda qurilishi rejalashtirlimoqda					
3.	Boy mahalla MFY Obi hayot ko'chasining 4000 metr asfalt yotqizish, ko'cha umuman asfaltlanmagan aholi va yosh bolalarning ishga va o'qishga qatnashi uchun sharoit yo'q	3940.0	3940.0	0.0	0.0	1 200 000
4.	Buloqboshi tumani 5-umumiy o'rta ta' lim maktabini asosiy binosi va filial binosini eshik va romlarini yangilash. Maktibning pol qismlarini yangilash uchun	3526.0.	3526.0.	0.0	0.0	1 200 000
5.	BARLOS MFY xududida joylashgan 8-maktab binosini tubdan ta'minlash, moddiy texnik bazasini yaxshilash	3063.0.	3063.0	0.0	0.0	600 000
6.	Soxibkor MFY, Risola ko'chasini 3 km qismini asfaltlash	5832.0	5832.0	0.0	0.0	1 305 000
7.	"Buyuk Turon" MFY ichki ko'chalarini 3000 metr qismini asfaltlashtirish	5475.0	5475.0	0.0	0.0	1 320 000

8.	Buloqboshi tumani Sanitariya epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi bo'limiga tibbiy uskunalar va jixozlar sotib olish	5265.0	5265.0	0.0	0.0	700 000
9.	Boymaxalla MFY. Muruvvat ko'chasining 4000 metr qismini asfaltlash. Ko'cha 20 yildan buyon ta'mirtalab	4360.0	4360.0	0.0	0.0	1 320 000

Andijon viloyati Buloqboshi tumanidagi fuqarolarning tashabbusli budjet loyihasiga kelib tushgan loyihalar va unga ajratilgan mablag'lar tarkibi o'rganilganda, loyihalarning aksariyat qismi tumandagi ichki yo'larni ta'mirlash kerakligi ma'lum bo'ldi. Yillar kesimida oladigan bo'lsak 2021- yilda 3 ta 2022-2023 yillardada 9 tadan loyihalar amalga oshirildi. Hisobot davri mobaynida tadbirni amalga oshirish qiymati qildi ichki yo'llarni ta'mirlash uchun jami 8 415 000,000 ming so'm artofidagi mablag'lar sarflangan.Ushbu tashabbusli loyihaga ajratilgan mablag'lar 8 415 000,000 ni tashkil etdi, bajarilgan ishlar uchun to'lab berilgan mablag'lar miqdori esa 7 284 802,22 ni tashkil etdi, shundan qoldiq bablag'lar miqdori 1 130 197,78 Yuqorida aytib o'tkanimizdek respublikamizdagi barcha tumanlaridagi aholining turmush tarzini yaxshilash va mablag'larning samarali va unumli sarflanishi ishlarning sifatli bajarilishini taminlash uchun davlat tasarrufidagi muassasalarning ulushini kamaytirib, ularni xususiy tarmoqqa o'tkazish kerak. Davlat ko'magi esa faqat soliqlar ko'rinishida bo'lishi kerak. Ammo shuni unutmaslikk kerakki davlat nazorati har joyda kerak.

Xulosa qilib aytganda, Tashabbusli byudjetlashtirish fuqarolarning takliflarini hisobga olgan holda turli ijtimoiy-iqtisodiy muammolarini hal qilish

uchun mahalliy byudjet mablag‘larining bir qismini taqsimlash va bu mablag‘larni sarflash yo‘nalishlarini aniqlash bo‘yicha ularning bevosita ishtirokida qarorlarni qabul qilishga xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ваҳобов АВ, Маликов ТС. Молия. Дарслик/Тошкент Молия институти. Тошкент:“Шарқ. 2010;804.
2. Malikov, T., and Haydarov NH. Byudjet. "O‘quv qo ‘llanma." Toshkent:“Iqtisod-moliya 84 (2008).
3. TS Malikov, O Olimjonov. Moliya. - O 'quv qo 'llanma. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2018
4. Malikov T, Haydarov N. Budjet daromadlari va xarajatlari. O‘quv qo ‘llanma, Toshkent:“IQTISOD-MOLIYA. 2007.
5. Маликов ТС. Ҳайдаров НҲ “Молия: умумдавлат молияси”. Ўқув қўлланма. 2009.
6. Malikov TS. Byudjet-soliq siyosati. T.:“Iqtisod-moliya. 2019.
7. Malikov, T. S., & Olimjonov, O. O. (2019). Moliya: Darslik.
8. Malikov T, Haydarov N. Budjet: tizimi, tuzilmasi, jarayoni. O‘quv qo‘llanma, Toshkent “IQTISOD-MOLIYA. 2008.
9. Ўроқов У. Бюджет маблағларидан самарали фойдаланишни таъминлаш йўллари. Т. 2017
10. У Ўроқов. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишнинг устувор йўналишлари- Science and Education, 2022
11. У Ўроқов, Д Ускенбаева. Ўзбекистонда ташаббусли бюджетни жорий этишнинг ташкилий-ҳуқуқий асослари - Science and Education, 2022
12. Ўроқов У, Иргашев И, Ғайбуллаев О. Фуқаролар иштирокидаги маҳаллий бюджет. 2022
13. UY O'roqov, JA Yomg'Irov. Mahalliy byudjetlar barqarorligini ta’minlash masalalari - Central Asian Research Journal for Interdisciplinary …, 2022

14. Ўроқов УЮ. Маҳаллий бюджетлар шаффофлиги ва очиқлигини таъминлашнинг устувор йўналишлари. Бизнес-Эксперт журнали. 2020;4.
15. Ўроқов У. Ғайбуллаев О. Ўзбекистон Республикасида бюджет тизими ва жараёни: ўқув қўлланма. Тошкент: Baktria press. 2016.
16. Уроков У. Махаллий бюджетлар мустакиллигини оширишга оид назарий карашлар. Республика илмий-амалий конференция. ТМИ 2020.
17. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий барқарорлигини белгиловчи кўрсаткичлар. 2020
18. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромадларини шакллантиришнинг самарали йўллари. 2017
19. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромад базасини кенгайтириш масалалари. Республика ўқув юртлараро конференция тўплами. ТМИ-2009 йил (Vol. 18).
20. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақилигини оширишнинг замонавий муаммолари. Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари тўплами. ТМИ 2022 йил.
21. У Ўроқов.Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг ҳуқуқий асослари.- Science and Education, 2023
22. G‘aybullayev O, O‘roqov U. O‘zbekiston Respublikasida budjet tizimi va jarayoni. O‘quv qo ‘llanma. T.: Baktriapress. 2016;168.
23. Xaydarov N. Soliqlar va soliqqa tortish masalalari. O'quv qo'llanma. Toshkent: Akademiya. 2007.
24. Хайдаров НХ. Маҳаллий бюджетлар: муаммо ва инновацион ечимлар. Ўзбекистон статистика ахборотномаси” илмий электрон журнали. 2020.
25. Хайдаров Н. Доходы местных бюджетов и пути их укрепления.“Молия” илмий журнали. 2022.

26. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетларнинг даромад манбалари. халқаро илмий-амалий конференция 2022.
27. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетлар даромадини барқарорлаштириш йўллари. халқаро илмий-амалий конференция мақолалар тўплами (Vol. 2022).
28. Машарипов И. Б. Фуқаролик жамиятининг ривожланиш даражасини баҳолаш индекслари. ЎзМУ ХАБАРЛАРИ.2018. 1/6 сон